

Report and List of Questions on the Current Situation of Persons with Disabilities in TURKEY

Submission to the United Nations Committee on the Rights of Persons with Disabilities (CRPD)

Pre-Session, 24-27 September 2018

Submission by: Network for the Rights of Children with Disabilities (EÇHA - Engelli Çocuk Hakları Ağı)

Details of EÇHA:

Address : Tohum Otizm Vakfı Merkez Mahallesi, Siracevizler Caddesi, Zülfikarlar İş Hanı,
No: 27 Kat: 3 34381 Şişli / İstanbul / TURKEY

Phone : +90 212 244 75 00

E-mail : sekretarya@echa.org.tr / engellcocukhaklariagi@gmail.com

Web : <http://www.echa.org.tr/>

Contact : Mrs. Özgül Gürel / +90 530 516 23 52 / ozgul.gurel@tohumotizm.org.tr

NGOs / DPO included in ECHA

1	Adıyaman Down Sendromlular Derneği	
2	Albinizm Derneği	https://www.albinizm.org.tr/
3	Alerji İle Yaşam Derneği	www.alerjiderneği.org.tr
4	Alternatif Yaşam Derneği	www.ayder.org.tr
5	Bartın Otizmli ve Engelliler Destek Eğitim Dayanışma Derneği	www.boedder.org
6	Bir Damla Kan Talasemi Derneği	
7	Biyonik Kulaklı Çocuklar Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	biyonikkulaklicocuklarderneği.org.tr
8	Bursa Down Kardeşliği Derneği	www.Bursadown.org
9	Bursa Spastik Engelliler Rehabilitasyon Vakfı	
10	Ceza İnfaz Sisteminde Sivil Toplum Derneği	www.tcps.org.tr
11	Demokratik Engelliler Federasyonu	
12	Denizli Otizm Derneği	www.denizliotizm.org
13	Disleksi Öğrenme Güçlüğü Derneği	www.disleksiderneği.com
14	Diyarbakır Görme Engelliler Spor Kulübü Derneği	
15	Doğu Akdeniz Engelli Dernekler Federasyonu	
16	Down Sendromlu Melekler Derneği	www.dosemturkiye.org
17	Down Sendromu Derneği	www.downturkiye.org
18	Dünya Cerebral Palsy Günü Komitesi Türkiye Temsilciliği	http://www.dunyacpgunu.org/
19	Eğitimde Görme Engelliler Derneği	http://eged.org/
20	Engelim Olmayın Derneği	www.engelimolmayin.com
21	Engelli Kadın Derneği	
22	Engelliler Konfederasyonu	www.engellilerkonfederasyonu.org.tr
23	Engelsiz Bilişim Platformu	www.engelsizbilisim.org
24	Engelsiz Düşler Derneği	engelsizdusler.org
25	Engelsiz Hayat Derneği	http://www.engelsizhayatmerkezi.com/
26	Engelsiz Mutlu Yaşam Derneği	www.engelsizvemutlu.org
27	Gören Kalpler Eğitim Derneği	www.gorenkalplerozelegitim.org
28	Hacettepe Üniversitesi Çocuk Hakları Uygulama ve Araştırma Merkezi	http://www.cohum.hacettepe.edu.tr/
29	Hayat Sende Gençlik Akademisi Derneği	www.hayatsende.org
30	İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği	www.ied.org.tr
31	Kistik Fibrozis Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği, Kifder	www.kifder.com
32	Mina Otizmle Yaşam Derneği	moyad.org
33	Mps Lh Derneği	www.mpsturk.org
34	Otizm Dernekleri Federasyonu	www.odfed.org
35	Özel Çocuklar Eğitim ve Dayanışma Derneği	www.osed.org.tr/
36	Özel Eğitimciler Derneği	www.ozelegitimciler.org
37	Parıltı Görmeyen Çocuklar Derneği	http://parilti.org.tr/
38	Pku Aile Derneği	www.pkuaile.com
39	Renk Otizm Derneği	www.renkotizm.com
40	Ruh Sağlığında İnsan Hakları Girişimi Derneği	https://www.rusihak.org/
41	Sağlık Hizmetleri Sendikası (sahim-sen)	www.sahimsen.com
42	Samsun Engelliler Federasyonu	http://samef.org.tr/
43	Sebider Serebral Palsili Bireyler ve Yakınları Derneği	www.sebider.org

44	Serçev - Serebral Palsili Çocuklar Derneği	www.sercev.org.tr
45	Sistinozis Hastaları Derneği	www.sistinder.org
46	Şanlıurfa Omurilik Felçlileri İstihdam Derneği	Suofid.org
47	Tohum Türkiye Otizm Erken Tanı ve Eğitim Vakfı	www.tohumotizm.org.tr
48	Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği	www.engellihaklariizleme.org
49	Türkiye Kas Hastalıkları Derneği	www.kasder.org.tr
50	Türkiye Otistiklere Destek ve Eğitim Vakfı	www.todev.org.tr
51	Türkiye Sakatlar Derneği	www.tsd.org.tr
52	Türkiye Spastik Çocuklar Vakfı	www.tscv.org.tr
53	Türkiye Spina Bfida Derneği	www.spinabifida.org.tr
54	Umuda Bir Adım Tüm Engelliler Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği	
55	Van İşitme Engelliler Derneği	www.vanisitmeengellilerderneği.org
56	Zihinsel Özürlüler Federasyonu	www.zihinselozurlulerfederasyonu.com

Kısaltmalar

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı	ASPB
Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi	CRPD
Engeli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü	EYH
Engelli Çocuk Hakları Ağı	EÇHA
Engelliler Hakkında Kanun	EHK
Katma Değer Vergisi	KDV
Milli Eğitim Bakanlığı	MEB
Rehberlik ve Araştırma Merkezleri	RAM
Sivil Toplum Kuruluşları	STK
Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği	TOHAD
Türk Standartları Enstitüsü	TSE
Türkiye İstatistik Kurumu	TÜİK
Türkiye Radyo Televizyon Kurumu	TRT
Ulusal Özürlüler Veri	ÖZVERİ

Table of Contents

Introduction	6
Method.....	6
General Evaluation	7
List of Questions	12

Introduction

Engelli Çocuk Hakları Ağı (EÇHA), sivil toplum kuruluşları tarafından engelli çocukların haklarını görünür kılmak ve korumak amacıyla kurulmuştur. Bu çerçevede, engelli çocuğa her türlü şiddeti, ihmali, ayrımcılığı ve engelli çocuğun istismarını önlemek, mevzuattan kaynaklı yoksunlukları ve hak ihlallerini tespit etmek ve önlemek için gösterge temelli ve kanıta dayalı izleme ve savunu çalışmaları yapmak en temel faaliyetlerdir. Bu izleme ve savunu gücünü, artırmak, ağa dâhil olan sivil toplum kuruluşlarına (STK) yaymak, ortak hareket kültürü oluşturarak lobcilik ve farkındalık çalışmaları yapmak, iyi uygulama örneklerini paylaşmak ve çözüm önerileri geliştirmek, ağın kullandığı önemli yöntemleridir. EÇHA, engelliler konusunda faaliyet gösteren 56 (Dernek/Vakıf) sivil toplum kuruluşundan oluşmaktadır.

EÇHA, genel anlamda engelli çocukların hakları ve onların maruz kaldığı ihlallerin önlenmesi konusu üzerine odaklanmakla birlikte, sunulan bu raporda özel olarak Türkiye’de yaşayan engelli çocukların eğitim hakkı ve bu hakla ilgili diğer haklar üzerine odaklanmıştır. EÇHA, eğitim hakkının (erişim hakkı gibi) engelli bireylerin diğer haklara erişiminde ve o hakların etkin kullanımında anahtar role sahip olduğunu düşünmektedir ve eğitim hakkına odaklanmada temel sebeptir. EÇHA, bu rapor ve ekindeki sorular sayesinde Türk Devleti ile komite arasında daha yapıcı ve sözleşmenin ruhuna uygun bir işbirliği zemini kurulmasını hedeflemektedir. Bunun yanında, rapor üzerinde verilecek tavsiyelerin, Türkiye’deki engelli çocukların eğitim hayatına önemli katkılar sağlayacağını beklemektedir.

Method

Raporun bilgi paylaşımını içeren general evaluation bölümündeki bilgi ve veriler, EÇHA’nın Milli Eğitim Bakanlığı (MEB) ile yazışmalar yoluyla elde ettiği verilerden ve daha önce bu konu hakkında Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği tarafından koordine edilen Engelli Hakları İzleme Grubu’nun temin ettiği verilerden yararlanılmıştır. Bunun yanında, rapor hazırlanırken, EÇHA dâhil (Türkiye’nin her bölgesine yayılan) 56 örgütün sahada yaşanan sorunlar hakkındaki bildirimleri de alınmış, rapor ekinde sunulan sorularda bu bildirimlerden yararlanılmıştır. Raporda ifade edilen tüm bilgi ve verilerin kanıtları mevcuttur. Bu verilerin kaynakları, EÇHA ve EÇHA’ya dahil STK’larda mevcuttur.

Ancak bu noktada, Türkiye’nin sunmuş olduğu devlet raporunu hazırlarken, sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini tam ve etkin olarak sunabilecekleri zemini yaratmadığının altını çizmek gerekir. Zira Türkiye hazırladığı taslak raporu, İnternet ortamında yayınladıktan sonra görüş bildirimi için sadece 12 gün süre tanımıştır. Elbette ki bu süre yetersizdir. Diğer yandan, raporda STK’lardan doğrudan görüş alındığı ifade edilmiştir. Ama engeli bireyler/engelli çocuklar konusunda çok ciddi çalışmalar yapan ve aralarında ağ üyelerinin de bulunduğu birçok etkin STK, kendilerinden görüş alınmadığını ifade etmektedir. Bu durumda, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (ASPB), hangi kritere göre belirlediği örgütlerden görüş aldığı açıklanması gereken bir konudur.

General Evaluation

Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Hakları Sözleşmesi'nin (CRPD) çocuklara özel bir hüküm içermesi, çoklu dezavantaja sahip engelli çocukların haklarının korunması, maruz kalabilecekleri ihlallerin önlenmesi için özel politikalar ve tedbirler alınmasını gerektiğinin göstergesidir.

Türkiye'de engelli bireylerin eğitim dağılımlarını tam olarak gösterecek bir veri tabanı yoktur. Ancak kaynak teşkil edebilecek 3 referans bulunmaktadır. Bunlardan birisi 2002 yılında Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı tarafından yapılmış "Türkiye Engelliler Araştırması", diğeri ise ASPB'ye bağlı Engeli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü (EYH) ile Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından yapılan "Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması-2010"dur.

Türkiye Engelliler Araştırması 2002, engelli bireylerin eğitim durumlarına ilişkin detaylı bir veriyi sunmamaktadır. Kaldı ki söz konusu verilerin doğruluğu kabul edilse bile bu verilerin bugün için ne kadar güncel olduğu ayrıca bir tartışma konusu olmak durumundadır. Ancak, bir referans sunması açısından, bu araştırmanın verilerini ele almak gerekmektedir. Bu bağlamda, söz konusu çalışmada engelli nüfusunun eğitim seviyesi hakkında sadece engelli bireylerin okuma yazma bilme durumlarına göre bir tasnif getirdiği görülmektedir.

Araştırmaya göre tamamlanmamış eğitim yaşına göre "altı ve daha yukarı yaştaki kişilerden okuma yazma bilmeyenlerin oranı ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel özürlülerde %36,33 iken süregen hastalığı olanlarda %24,81 olduğu görülmektedir. Toplam nüfus için bu oran %12,94'tür."¹ Ortaya konulan bu tablodan da anlaşılacağı üzere, 2002 yılı itibarıyla engelli bireyler arasındaki okuma yazma bilmeme oranı, engelsiz bireylere göre neredeyse 3 kat fazladır. Diğer taraftan, bu eşitsizlik, engelli kadınlarla engelli erkekler arasında benzer şekilde geçerlidir. Nitekim aynı araştırmaya göre: "Ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma ile zihinsel engelli erkeklerde okuma yazma bilmeyenlerin oranı % 28,14, kadınlarda % 48,01, süregen hastalığı olanlarda okuma-yazma bilmeyenlerin oranı erkeklerde % 9,78, kadınlarda ise % 35,04'tür."² Ancak, bu rakamın bir bölümünü, okuma-yazma öğrenemeyecek derecede engelliler oluşturmaktadır ve bu kitlenin ne kadarlık bir sayı teşkil ettiğinin ölçülme imkânı bulunmamaktadır.

Bu noktada, Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması-2010'un verileri, engellilerin eğitim seviyelerinin gösterdiği dağılım hakkında daha detaylı bilgi vermektedir. Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması 2010'un verilerine göre, engelliler arasında okuma yazma bilmeyenlerin oranı %41,60 olarak görünmektedir.³ Yani engelli bireylerin okuma-yazma bilmeme oranı, 2002 yılında yapılan araştırmadaki orandan daha yüksektir. Ancak bu yüksek değer somut anlamda engelli bireylerin eğitim seviyelerinin düşmesi şeklinde yorumlanması doğru bir yaklaşım olmayacaktır. Zira söz konusu veri tabanı hakkında Bakanlık resmi sitesinde yapılan açıklamada verilerin kaynağı olan Ulusal Özürlüler Veri (ÖZVERİ) tabanındaki verilerin yetkili sağlık kuruluşlarından sağlık kurulu raporu almış ya da bazı

---

¹ Türkiye Özürlüler Araştırması, s.8

²A.g.e., s.9

³A.g.e.

kamu kurum ve kuruluşlarına herhangi bir sebepten dolayı başvurmuş engelli bireylerin verilerinin derlenmesinden elde edildiği ifade edilmektedir. Bu konuda yapılan açıklamada ayrıca araştırma sonuçları hakkında “Dolayısıyla Türkiye’de yaşayan tüm özürlü bireyleri kapsamamaktadır.”⁴ ifadesine yer almaktadır. Görüldüğü üzere, hangi araştırma sonuçlarının Türkiye’de yaşayan engelli bireylerin okuma yazma bilmesi-bilmemesi ekseninde gerçek değere yakın olduğu konusunda bir fikir yürütmek zordur. Ancak, burada önemli iki hususu hatırlatmakta yarar vardır. Birincisi Özürülülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması 2010, 1.778.000 kişinin kayıtlı olduğu ÖZVERİ sistemindeki 288.000 engelli kişinin kayıtlarında yapılan taramalardan elde edilen sonuçları içermektedir. Yani bilimsel bir mutlaklık içermese de, ciddiye alınması gereken sonuçlar sunmaktadır.⁵ İkincisi, her iki araştırmadaki veriler, engelliler arasındaki okuma-yazma bilmeme oranının engelli olmayan bireylere göre kat be kat fazla olduğuna işaret etmektedir.

Bu noktada, engelli bireyler ile engelsiz bireyler arasındaki fırsat eşitliğini irdelemekte fayda bulunmaktadır. 2010 yılı itibarıyla, engelsiz bireyler arasındaki okuma yazma bilmeme oranı, engelliler arasındaki %41,60 oranına karşın sadece %5,78’dir.⁶ Yani, engelli bireyler arasındaki okuma yazma bilmeme oranı, engelsiz bireylerden yaklaşık 7 kat fazladır.

Eğitim durumunun engel grupları arasındaki mukayesesine göre engelliler içindeki eğitim oranları en düşük kesim zihinsel engellilerdir. Buna göre, zihinsel engelliler arasında okuma-yazma bilmeme oranı %57,5 olup, bu oran, engelliler içerisindeki en yüksek okuma-yazma bilmeme oranıdır. Ancak diğer gruplarda da okuma-yazma bilmeme oranı toplumun diğer kesimlerine göre oldukça fazladır. Nitekim okuma yazma bilmeme oranı ortopedik engellilerde %26,4, görme engellilerde %32,1, işitme engellilerde %31,6, dil ve konuşma engellilerde %33,6’dır. Oranın en düşük olduğu ruhsal ve duygusal engellilerde bile oran %24’tür.

Engelli bireylerin eğitim durumunu ortaya koyan son veri 2011 yılındaki TÜİK konut ve nüfus araştırmasından gelmektedir. Bu araştırma, engellilerin eğitim oranının arttığını, en azından okuma yazma bilen nüfus oranının arttığını ortaya koymakla birlikte, rakamlar hala düşündürücü derecede olumsuzdur. Nitekim bu verilere göre engelli nüfusunun %23,3’ü okuma yazma dahi bilmemekte, %19’u okuma yazma bilmekle birlikte, ilk okulu aşamasını bile bitirmemiş durumdadır. Yani engelli nüfusunun %42,3’ü ilkökul seviyesinde bile eğitime sahip değildir.

Ancak, bu olumsuz tabloya karşın, Türk Devletinin engelli bireylerin eğitimi alanında son 15 yıldır ciddi atılımlar gerçekleştirdiğini ortaya koymaktadır. Nitekim 1999 yılı itibarıyla Türkiye’de engelli bireylerin eğitim hizmetlerinin neredeyse emekleme aşamasında olduğu görülmektedir. Bu yıl itibarıyla Türkiye’de özel eğitim okullarında 14.164, özel eğitim sınıflarında 6.831 ve kaynaştırılmalı eğitim sınıflarında ise 17.724 olmak üzere toplamda sadece 38.719 engelli birey eğitim görmektedir.

Ancak, söz konusu tablo, ilerleyen yıllarda ciddi bir biçimde olumlu yönde değişim göstermiştir. Özellikle de, 2007-2008 eğitim-öğretim yıllarından itibaren ciddi bir ivme

⁴ Ulusal Özürülüler Veri Tabanı Projesi, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Yaşlı ve Engelli Hizmetleri Genel Müdürlüğü,

⁵ Engelli Bireylere İlişkin İstatistikî Bilgiler, T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Araştırma Geliştirme ve Proje Daire Başkanlığı, Mart 2014 Bülteni, s.13

⁶ TÜİK’in toplumun eğitim seviyesi durumunu gösterir istatistiği

kazanan bu değişim, hâlâ ideal noktaya ulaşmamış olmakla birlikte engelli bireylerin eğitim hakkında yararlanması konusunda belirgin bir fark yaratmıştır.

Türkiye’de istatistiklere göre (ilk-orta ve lise seviyesindeki) örgün eğitimden toplam 17 milyon 559 bin 989 öğrenci yararlanmaktayken, ilk, orta ve lise seviyesinde sadece 182.917 engelli, kaynaştırmalı eğitim kapsamında eğitim görebilmektedir.. Özel eğitim sınıfları ve özel eğitim okullarında eğitim görebilenler de dahil edildiğinde 259 bin engelli eğitim hayatına dahil olmuş durumdadır. Özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim gören birçok engelli, ilkokul, ortaokul ve lise denklığı bulunmayan Engelli mesleki eğitim uygulama merkezlerinde okumaktadır.

Bu çalışmaları sonucunda 2014-2015 eğitim yılında kaynaştırmalı sistemde eğitim gören engelli sayısının özellikle irdelenmesinde fayda bulunmaktadır. Bu verilere göre ilkokul, ortaokul ve ortaöğretim verileri birleştirildiğinde toplam 182.917 öğrenciye ulaşmıştır. Bu öğrencilerin eğitim kademelerine göre dağılımı incelendiğinde, ilkokul seviyesindeki kaynaştırma öğrencisi engelli sayısı 72.095, ortaokulda 89.988, lisede 20.935’tir. Bu durum 3 farklı olguya işaret etmektedir ve hükümetin bu konuda ne tür tedbirler aldığı üzerinde durulması gereken konudur. Buna göre:

1- Türkiye’de eğitim çağındaki engelli çocuk sayısı hala tam olarak bilinmemekle birlikte, 2011 Nüfus ve Konut Araştırması’nın verilerine göre, Türkiye’de 3-19 yaş arasında en az 480 bin engelli bireyin olduğu tahmin edilmektedir. Bu rakama göre, “engelli çocukların çok önemli bir kısmı okula dahi gidememektedir.” Her ne kadar Türkiye’deki engelli öğrencilerin okullaşma oranı bilinmese de; 2014-2015 yılı eğitim öğretim yılında, engelliler Türkiye’deki toplam 17 milyon 500 bini aşkın öğrenci içerisinde sadece 259 bin engelli öğrencinin bulunması, engelli çocukların okullaşma oranının olması gerekenin çok altında olduğunu göstermektedir. Eğitimin dışında kalan bu engelli çocukların tümünün hiçbir şekilde eğitim hayatına dahil edilmeyecek derecede ağır (yatalak, çok ağır zihinsel) engelli çocuk olduğunu varsaymanın ne derece doğru bir yaklaşım olacağı tartışmalıdır.

2- Kaynaştırmalı eğitim kapsamında eğitim alan engelli çocukların istatistiklerine bakıldığında ilkokuldan ortaokula geçiş aşamasında engelli öğrenci sayısının ciddi bir şekilde arttığı görülmektedir. Bu da göstermektedir ki, (özellikle hiperaktivite, asperger sendromu ya da atipik otizmlili vb.) birçok engelli öğrenci sistem tarafından fark edilememekte, eğitimin ilerleyen aşamalarında tanısı konulmaktadır. Bu durum, sistemin sorunlu bir tarafının olduğunu işaretlerini vermektedir.

3- Engelli öğrenci sayısı, ortaokuldan liseye geçiş aşamasında keskin bir şekilde düşmekte ve “engelli çocuklar (kaynaştırmalı okullarda) eğitim hayatını terk etmektedirler.” Elbette ki bu da üzerinde özellikle durulması gereken bir konudur.

Engelli çocukların eğitim yaşamına dâhil olmalarında sorunlu olan bir diğer alan da engelli kız çocukların engelli erkek çocuklara göre daha dezavantajlı olan durumudur. 2014-2015 eğitim yılı itibariyle Türkiye’deki 17 milyon 500 bin öğrencinin %51,52’si erkek ve %48,48’i ise kız öğrencilerden oluşmakta iken, engelli öğrencilerin sadece %38’i engelli kız öğrencidir. Yani engelli kız öğrencilerin okullaşma oranı, engelsiz akranlarına göre çok daha düşük durumdadır ve daha dezavantajlılardır.

Türk eğitim sisteminin bir parçası da, kaynaştırmalı eğitime dahil olamayan ancak aynı okullar içerisinde açılan özel eğitim sınıflarında eğitim gören engelli çocuklardır. Özel eğitim sınıflarında zihinsel, görme, işitme, ortopedik engelli öğrenciler ile otizm tanısı almış öğrencilerin eğitim aldığı görülmektedir. Elde edilen sayılar doğrultusunda, ilkököl ve ortaokul düzeyinde özel eğitim sınıflarında en çok zihinsel engelli öğrencilerin eğitim aldığı gözlenmektedir. Dolayısıyla özel eğitim sınıfı uygulamalarının zihinsel engelli öğrencilerin okullaşmasında önemli bir rol oynadığı söylenebilir. 2014-2015 yılı eğitim öğretim sınıflarında, (ilk ve orta bölümlerde toplam) 32.265 öğrenci eğitim görmektedir.

Bunun dışında aynı eğitim öğretim döneminde sadece (görme, işitme, zihinsel vb.) engelli öğrencilerin eğitim gördüğü özel eğitim okullarındaki toplam 56.560 öğrencinin özel eğitim kurumlarında eğitim aldığı görülmektedir.

Engelli bireylerin eğitim hayatında dâhil olmaları sırasında gündeme gelen en temel ihtiyaçlar şu başlıklar altında toplanabilir:

- 1- Fiziki erişim koşullarının uygun olması,
- 2- Akademik bilgiye erişimin tam olması,
- 3- Eğitim içeriklerin ve haftalık ders saatlerinin yeterli olması,
- 4- Eğitimcilerin sayı ve uzmanlığının yeterli olması.

Türkiye’de gerek kaynaştırmalı eğitim okullarının, gerekse de özel eğitim okullarının ne kadarının, ne oranda engellilerin fiziki erişim olanaklarına uygun olduğu halen belirsiz bir durumdadır. Zira MEB tarafından bu konuda net bir sayı verilememektedir. Bu noktada iki veri söz konusu olabilir. Bu kaynaklardan birincisi engellilere yönelik erişim düzenlemelerinin zorunlu hale getirildiği 2005 yılından bu yana kaç okulun yapıldığıdır. İkinci kaynak ise, 2005 yılından bu yana kaç okulun kapsamlı tadilatından geçirildiği ve bu esnada erişim düzenlemelerinin yapıldığı bilgisidir. Türkiye’de, ilk ve ortaöğretim verilen okul sayısı 50 binin üzerindedir. Ve bu okulların büyük çoğunluğu 2005 yılından önce yapılmıştır. Bu bağlamda okulların büyük bir çoğunluğunun devlet raporunda iddia edildiğinin tersine engelli erişimine hala uygun olmadığını öngörmek yanlış olmayacaktır. Ancak, bu noktada yapılan erişim düzenlemelerinin ne kadarının standartlara uygun olduğunun tartışmalı olduğunu da özellikle vurgulamak gerekir.

Engellilerin akademik bilgiye erişim olanaklarında da sorunlar olduğu görülmektedir. Zira MEB tarafından yürütülen FATİH projesi kapsamında, okullarda yerel elektronik ağların kurulmasında, etkileşimli yazı tahtası uygulamalarının da sorunlu olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 2018 yılı Mayıs ayında MEB’den alınan güncel ve resmi bilgiye göre, “engelli bireylerin erişilebilirlik ihtiyaçlarını karşılayan özel düzenlemelerin hala bulunmadığı ve çalışmaların devam ettiği” ifade edilmektedir.

Diğer yandan özel eğitim hizmetlerinde önemli bir unsur da, engelli çocuklara eğitimde başarılarını artırmak amacıyla sunulan destek eğitim odası uygulamasıdır. Bu uygulamada engelli öğrenciler, uzman öğretmenler tarafından, eğitim başarısına katkı sağlayacak eğitim materyalleri kullanarak destek eğitimi almaktadırlar. Ancak bu uygulamanın ne derece yaygın ve etkin olduğu tartışmalıdır. Zira EÇHA tarafından bakanlıktan resmi olarak elde edilen

bilgilere göre 2017-2018 eğitim öğretim yılında, Türkiye'deki bütün destek eğitim odaları için harcanan bütçe sadece 1 milyon 248 bin TL'dir. (yaklaşık 220.000 Euro) Bu durum özel eğitim sisteminin gerektirdiği desteklerin ne derece yeterli seviyede olduğunu sorgulatmaktadır.

Diğer yandan engelli öğrencilerin eğitim ihtiyaçlarının belirlendiği, hangi eğitim kurumunda hangi eğitim programına dahil olacağına karar verilen Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri'nde (RAM) yapılan tanılamalarda da sorunların mevcut olduğu görülmektedir. Engelli Hakları İzleme Grubu 2014-2015 yılı araştırmasında Türkiye'deki 224 RAM'dan 124'ün den aldığı verilere göre RAM'ların %60'ında işaret dili bilen bir personelin bulunmadığı görülmektedir. RAM'larda %40 ile %70 oranında değişen oranlarda, zihinsel engelli uzmanı, görme engelli uzmanı, özel eğitim uzmanı veya pedagoğ gibi uzmanlardan en az birinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. Yine RAM'ların önemli bir kısmında engelli rampası, asansör ya da engelli tuvaleti gibi fiziksel erişim düzenlemeleri bulunmamaktadır. Bu tip eksiklikleri içeren merkezlerin, ne kadar sağlıklı eğitsel değerlendirme yapacağı şüphesiz ki tartışmaya açıktır. İşitme engelli uzmanı bulunmayan bir RAM'da işitme engelinin, zihinsel engelli uzmanının bulunmadığı bir RAM'da zihinsel engelli bir bireyin eğitsel değerlendirmesinin başka alanda uzmanlığı olan personeller tarafından yapıldığı sıkça rastlanılan bir durumdur. Bu olumsuzluk engelli öğrencinin eğitim hayatını olumsuz yönde etkileyebilecek bir sorundur.

Yukarıda ifade edilen konular, engelli öğrencilerin eğitimden yararlanma durumlarına dair sayısal verileri içermektedir. Ancak engelli bireylerin sorunları, sadece sayısal verilerle ifade edilecek sorunlardan ibaret değildir. Zira kayıt tutulmadığı için ve şikâyet mekanizmaları engelli bireyler ve aileleri tarafından yeterince kullanılmadığı için sayısal verilerle ifade edilemeyecek çok ciddi sorunlar bulunmaktadır.

Her şeyden önce, engelli çocuklar ve aileleri sıkça okullara kayıt yaptıramama sorunlarıyla karşılaşmaktadır. RAM'lardan kaynaştırmalı okulların içerisinde açılan özel eğitim sınıflarına yönlendirilen engelli bireyler, okulda özel eğitim sınıfı açmak istemeyen idareciler tarafından geri çevrilebilmektedir. Aynı şekilde RAM'lardan engelsiz çocuklarla aynı sınıflarda eğitim görmek üzere kaynaştırmalı eğitime yönlendirilen engelli çocuklar, okul müdürleri tarafından engelli çocuğun sorumluluğunu almayı istememek, okuldaki eğitimcilerin sınıflarında engelli öğrenci olmasını reddetmeleri, okulda fiziksel engeller bulunması vb. sebeplerle reddedilebilmektedir. Yapılan izleme çalışmaları sırasında medyada bu konuları işleyen birçok habere rastlanılmıştır. Engelli Çocuk Hakları Ağı'na dahil STK temsilcileri de bunu doğrulayıcı geri bildirimlerde bulunmaktadır.

Ancak bu sorunlardan daha önemlisi, engelli çocuklara, akranlarından, eğitim profesyonellerinden ve idari personelden yönelen fiziksel-cinsel şiddet ve kötü muamele olaylarıdır. Şüphesiz ki, bu konu, üzerinde konuşulurken çok dikkat edilmesi gereken bir konudur. Zira Türkiye'de bu olayların kaydının tutulduğu veri tabanı bulunmamaktadır. En azından konuyla ilgili (MEB, ASPB) bakanlıklar bu konuyla ilgili olarak veri paylaşmamaktadırlar ya da kayıtlarında bu tip olayların olmadığını ifade etmektedirler. Ancak açık kaynaklardan yapılan izleme çalışmalarında, bunun aksini gösteren bulgular ortaya çıkmaktadır. Nitekim ağ üyesi Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği'nin (TOHAD)

2016 yılında yaptığı izleme çalışmasında, medyada okullarda yaşanan olaylara ilişkin haberler tespit edilmiştir. Buna göre 2012-2016 yılları arasında, engelli çocukların maruz kaldığı 81 fiziksel cinsel şiddet ve kötü muamele olayı medyada yer almıştır. Bu rapor, elbette ki, engelli çocukların eğitim kurumlarında yaygın ve sistematik bir biçimde fiziksel-cinsel şiddete maruz kaldığını iddia etmemektedir. Ancak, eğitim kurumlarında bu tip olayların olduğu bir gerçektir. Hükümetin bu konuda daha şeffaf bir kayıt sistemini oluşturması, bu sistemi STK'ların izlemelerine açması, olayların boyutlarının gerçek anlamda ortaya konulması ve etkin önleyici tedbirler geliştirilmesi açısından çok önemlidir.

Buraya kadar paylaşılan bilgi ve veriler, Türkiye'nin Komite'ye sunmuş olduğu taraf devlet raporundaki bilgilerin derinlikli olarak sorgulanması gerektiğini ortaya koymaktadır. Sorgulama yapılırken, Türkiye'nin engellilerin eğitim hayatına dahil edilmesi konusunda önemli atılımlar gerçekleştiğini ama hala aşılması gereken önemli sorunlar olduğu yaklaşımı benimsenmelidir. Bu bağlamda, raporun bu perspektifle değerlendirilmesi, teşvik edici öneriler üretebilmesi açısından önemlidir. Bunun bir uzantısı olarak, aşağıda sunulan soruların Türkiye Devletine sorulması, alınacak cevaplar kapsamında doğru tavsiye kararları çıkarılmasını sağlayacaktır.

List of Questions

1- Özel eğitim okul ve sınıflarında özel eğitim öğretmeni açığı bulunmaktadır. Söz konusu özel öğretmen açığının kapatılabilmesi için, başka branşlarda öğretmenlik yapan ve hiçbir şekilde özel eğitim müfredatı görmemiş öğretmenlerin kısa süreli bir sertifika programına dahil edilmesiyle, özel eğitim öğretmeni statüsü verilmektedir. Bu kapsamda:

a) Özel eğitim sınıflarında ya da özel eğitim okullarında görev alan özel eğitim öğretmenlerinin toplam sayısı nedir?

b) Alan/branş dışı sertifika programı ile özel öğretmenlik yapan personelin sayısı nedir?

c) Hem alan/branş dışı hem de özel eğitim öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlerin (birinci, ikinci ve üçüncü) kademelere dağılımları nedir?

d) Özel eğitim öğretmeni ihtiyacı neden yeni özel eğitim öğretmeni ataması yapılarak değil de diğer branşlardan atama yapılarak giderilmek istenmektedir?

2- Sınıfına engelli bir öğrenci kaydı yapılan kaynaştırma sınıfı öğretmenin tabi olduğu standart bir (oryantasyon eğitimi, engelli öğrencinin ailesi ile ortak çalışma programı vb.) prosedür var mıdır? Engelli öğrenci ile öğretmen, engelli öğrenci ile sınıf arasında hangi uyumu sağlayıcı programlar uygulamaktadır?

3- Kaynaştırma eğitimine, özel eğitim okullarına ve özel eğitim sınıflarına devam eden öğrencilerin öğretmenlerinden kaç tanesi "Bireyselleştirilmiş Eğitim Planı" hazırlama konusunda eğitim almıştır?

4- Son 5 yılda kaynaştırma raporu iptal edilen kaç öğrenci olmuştur?

5- Eğitim profesyonellerinin (rehberlik, kaynaştırma ve özel eğitimde öğretmenleri ile idari kadrolar ve eğitim müfettişlerinin) hizmet öncesi ve sırasında aldıkları hizmet içi eğitimler

nelerdir? Buldukları kadrolara göre son beş yıl içinde kaç saatlik eğitime tabi tutulmuşlardır?

6- Türkiye’de özel eğitim öğretmenliği, işitme, görme, zihinsel engelliler öğretmenliği konusundaki yükseköğretim ön lisans ve lisans programlarının yıllık kontenjan sayısı nedir? Bölümler olmasına rağmen akademik personel olmadığı için öğrenci alımı yapılmamaktadır. Bu soruya ek olarak kaç üniversite bölüm olmasına rağmen akademik personel olmadığı için öğrenci alımı yapılamamaktadır. Bu bölümler kaç akademik personel vardır ve üniversite dağılımları nasıldır? Bu bölümlerden mezun olup yurtdışına eğitime gönderilen öğrenci sayısı nedir?

7- MEB mevzuatına göre okullarda eğitim gören engelli öğrencilerin başarılarını arttırmak için gölge öğretmen uygulaması öngörülmektedir. Ancak bu öğretmenin hangi yasal düzenleme, hangi bütçe olanaklarıyla istihdam edileceği ya da kim olacağına dair bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu konuda önümüzdeki dönemlerde atılması planlanan adımlar nelerdir?

8- Özel eğitime ihtiyacı olan birçok (down sendromlu, otizmlı, asperger sendromlu vb.) engelli öğrencinin, okullara kayıt süreçlerinde, (özel eğitimi sınıftan kaçınmak, öğretmenlerin sınıflarına engelli öğrenci kabul etmeyi reddetmesi, sınıftaki öğrencilerin ya da velilerinin tepkileri vb.) sebeplerle sorun yaşadığı ve hatta kayıt yaptıramadığı konusunda medya haberlerine sıkça rastlanılmaktadır. Bunun yanında, Ağa bağlı STK’ların geri bildirimlerinde de medyada yer alan haberleri doğrulayan geri bildirimler alınmıştır.

Bu bağlamda, bakanlığın kayıtlarında, BİMER’de ve CİMER’de bu konuda yapılmış kaç şikâyet bulunmaktadır? Bu şikâyetler sonucunda herhangi bir idari ceza almış okul idarecisi/eğitimci veya bir başka yetkili var mıdır? Varsa idari ceza alan personel sayıları ve dağılımları nelerdir?

11- Türkiye, 1997 yılından bu yana kademeli olarak (sadece engellilerin eğitim gördüğü) özel eğitim okullarını kapatmayı ve bütünleştirme eğitimine geçmeyi hedeflemiştir.

a) Bu kapsamda, şu andaki (2018 yılındaki) özel eğitim okullarının sayısı nedir?

b) Bu okulların kademelere göre (anaokulu, birinci, ikinci ve üçüncü) sayısal dağılımı nedir?

c) 2019 yılı içerisinde sayının kaçta düşürülmesi hedeflenmektedir?

d) Toplamda kaç yıl içerisinde özel eğitim okullarının tamamı kapatılacak ve engelli çocukların akranları ile aynı okullarda eğitim ve rehabilitasyon hizmetleri alması sağlanacaktır?

12- MEB’nin verileri incelendiğinde engelli öğrencilerin (eğitim kademelerine, engel türlerine, yaşlara, cinsiyete, bölgelere göre vb.) ayrıştırılmış istatistikî bilgilere kısmi olarak ulaşılmaktadır. Devletin elinde söz konusu istatistikî çalışma mevcut mudur? Mevcutsa engelli öğrencilerin eğitim kademelerine, engel türlerine, yaşlara, cinsiyete, bölgelere göre vb. dağılımları nedir?

13- Teknik Meslek Liseleri ikinci kademedeki üçüncü kademe eğitime geçişte (özellikle klasik eğitim sistemine devam edemeyecek olan) engelli bireyler için çok önemli bir alternatiftir. Ancak EÇHA’nın MEB’den aldığı resmi verilere göre; 2017-2018 öğretim yılında mesleki ve

teknik ortaöğretim okul/kurumlarında eğitim gören 1.785.018 öğrencinin 25.681'i engelli öğrencidir.

Söz konusu rakamın düşüklüğünün sebepleri konusunda bir araştırma yapılmış mıdır? Teknik meslek liselerinde öğrenim gören engelli öğrencilerin sayısının artması için Bakanlıkça alınacak tedbirler nelerdir?

14- Türkiye’de eğitim yaş sınırları içinde bulunan kaç engelli çocuk olduğu tahmin edilmektedir? Bu çocukların ne kadarı eğitim hayatına dâhil edilebilmiştir?

15- Türkiye’de okul öncesi eğitim yaş sınırı içinde olan kaç engelli çocuk vardır? Bunlardan kaçını özel eğitime ihtiyacı olan çocuklar arasındadır ve kaçını söz konusu özel eğitimden yararlanmaktadır?

16- MEB’e, ayrımcılık iddiasıyla ya da okullara kabul edilmeme konusunda son beş yıl içinde kaç şikâyet yapılmış ve bunlardan kaçına soruşturma açılmıştır? Bu konuda alınan tedbirler nelerdir?

17- MEB verilerine göre engelli kız çocuklarının okullaşma oranı engelli erkek çocuklarının çok gerisindedir. Türkiye’de 12 yıllık eğitim zorunludur. Bu kapsamda hükümetin engelli kız çocuklarının okullaşma oranlarını arttırmak için aldığı tedbirler nelerdir?

18- MEB’e bağlı kaç eğitim kurumu bulunmaktadır? Bunların (birinci-ikinci-üçüncü) kademe ve türlerine göre dağılımları nelerdir? Söz konusu eğitim kurumlarının (yüksekokullar hariç) erişilebilirlikle ilgili alınan tedbirler bakımından:

a) Kaç kaynaştırma okulunda, işitme engelli kişiler için FM ya da indüksiyon döngü sistemi kurulmuştur?

b) Kaç eğitim kurumu Türk Standartları Enstitüsü’nün (TSE) erişilebilirlik standartlarına uygundur?

c) Kaç eğitim kurumunda hissedilebilir zemin yapılmıştır?

d) Eğitim kurumlarının kaçında TSE standartlarında asansör bulunmaktadır?

e) Bina girişinde engelsiz erişim (rampa, düz giriş vb ile.) sağlanabilen kaç eğitim kurumu bulunmaktadır?

f) MEB’nin acil durumlarda okullarda uygulanmak üzere hazırladığı acil ve olağanüstü haller için bir eylem planı var mıdır? Bu planda engelli öğrenciler için uygulanacak özel tedbirlere yer verilmiş midir?

g) Yatılı okulların yaşam alanlarında erişilebilirlik bakımından hangi düzenlemeler yapılmış ve hangi tedbirler alınmıştır?

h) MEB, son beş yılda, okulların erişilebilirlik düzenlemeleri için ne kadar maddi kaynak ayırmış ve ne kadarını harcamıştır? Bu tutarların MEB’in toplam bütçe içindeki payı ne kadardır?

19- 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun’a (EHK) göre öğrencinin talebi halinde okul servislerinin erişilebilir olması zorunludur. Bugüne kadar kaç taşımalı eğitim servisleri için

talep alınmış ve kaç olumlu sonuçlanmıştır? Yine kaynaştırma okullarında kaç servis için talep alınmış ve kaç olumlu sonuçlanmıştır?

20- Devlete ait olan Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) Okul Televizyon kanalı işaret dili ile yayın yapmakta mıdır? Yine söz konusu kanal görme engelli kişiler için sesli betimle yapmakta mıdır? Yine aynı televizyon kanalı zihinsel engelli, otizmlili ya da öğrenme güçlüğü çeken öğrenciler için özel programlar düzenlemekte midir?

21- MEB'in sorumluluğunda bulunan kaç web sitesi bulunmaktadır? Söz konusu web sitelerinin kaç erkan okuyucu programlara uyumludur, kaç işaret dili ile desteklenmiş videolar barındırmaktadır?

22- Fatih projesi kapsamında kaç engelli öğrenciye tablet verilmiştir? Söz konusu tabletlerin içindeki yazılımlar görme engelli öğrencilerin kullanımına uygun mudur? Zihinsel engelli öğrenciler için farklı yazılımlar kullanılıyor mu?

23- 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Özel eğitim araçları" başlıklı 27. maddesinde; Resmi okul ve kurumlarda engelli öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği her türlü araç-gereç ihtiyaçları MEB tarafından karşılanacağı hükmü bulunmaktadır. Buna rağmen kaynaştırma sınıflarında okuyan işitme engelli öğrencilerin zorunlu ihtiyacı olan FM sistemi neden devlet tarafından karşılanmamaktadır?

24- 573 sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin "Özel eğitim araçları" başlıklı 27. maddesinde; Resmi okul ve kurumlarda engelli öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği her türlü araç-gereç ihtiyaçları MEB tarafından karşılanacağı hükmü bulunmaktadır. Bu kapsamda görme engelliler için kabartma ders materyali, geometrik şekil, abaküs vb., işitme engelliler için görsel zenginliği olan, kolay ve sade bir dille hazırlanmış yardımcı ders materyalleri temin edilmekte midir? Son beş yıl içinde bu amaç için harcanan tutar ne kadardır?

25- Web sitesi, kitapçık vb. bilgilendirici materyallerin görme, işitme, otizm, öğrenme güçlüğü ve zihinsel yetersizliği bulunan kişiler için kolay okunur formatta hazırlanmış versiyonları var mıdır?

26- MEB özel eğitim ihtiyacı olan işitme ve konuşma engelliler için ders kitaplarının işaret dili videolarını da hazırlayarak erişilebilir hale getirilmiş midir?

27- Engellilerin eğitimleri, meslekleri, günlük yaşamları için özel olarak üretilmiş her türlü araç-gereç ve özel bilgisayar programları Katma Değer Vergisi'nden (KDV) ilgili kanun gereği (Kanun No: 3065) muaftır. Ancak eğitimde kolaylaştırıcı işlev gören, işitme engellilerin öğretmeni daha iyi anlamasını sağlayan ve akademik başarısını artıran FM sistemi ve indüksiyon döngü sistemi gibi destek yardımcı araçlarda KDV muafiyeti neden yoktur?

28- Türkiye'de engelli çocukların; okullarda rehabilitasyon merkezlerinde, gündüzlü ya da yatılı bakım evlerinde, kamusal mekanlarda maruz kaldıkları fiziksel-cinsel şiddet olaylarının kaydının tutulduğu bir izleme sistemi bulunmakta mıdır? Bulunmakta ise kayıtlara girmiş vaka sayıları, engellilik türü, cinsiyet gibi unsurlara göre dağılımı yıllara göre nedir?

29- Besin alerjisi veya eozinofilik gastrointestinal hastalıklar, bağışıklık sistemini etkileyen çeşit sendromlar nedeniyle özel beslenme veya özel gıda gereksinimi olan çocukların eğitim

aldıkları kurumların yemekhane ya da kantinlerinde fiziksel gereksinimlerine uygun gıda bulundurulması yönelik (talimat, genelge vb.) idari düzenleme ve uygulama mekanizması bulunmakta mıdır?

30- 2012 yılından beri devlet periyodik zamanlarda öğrencilere “Okul Sütü Projesi kapsamında süt dağıtmaktadır. Süte alerjisi olan ve ölümle dahi sonuçlanabilen çocuklar için alınan tedbirler nelerdir?

31- Engelli bireylerin ailelerine yönelik aile danışmanlığı, sosyal danışmanlık gibi hizmetlerden son beş yılda kaç aile yararlanmıştı?

32- Sosyal Güvenlik Kurumu’nun son beş yıl içinde 18 yaş altı engelli çocuklara verilen tıbbi yardımcı cihazların cinsleri ve adetleri nedir? Söz konusu cihazlar içinde neden FM cihazı bulunmamaktadır? Yine albinizmi çocukların ihtiyaç duyabileceği güneşten koruyucu kremler neden verilmemektedir?

33- Türkiye’de rehabilitasyon hizmetleri aylık 8 seans ile sınırlandırılmaktadır. Farklı engelli kişiler için de bu standart sayı tatbik edilmektedir. Rehabilitasyon hizmetleri için getirilen 8 seanslık sınırlama hangi bilimsel gerçeklikler dikkate alınarak belirlenmektedir?

34- Rehberlik Araştırma Merkezleri (RAM) öğrencilerin ihtiyacı olan bireyselleştirilmiş eğitim programlarını da belirlemektedir. RAM’larda bu programları belirleyen ve uygulayan kişilerin ne kadarı işaret dilini “iyi seviyede” bilmektedir?

35- Yine Rehberlik Araştırma Merkezleri’nde (RAM) Arapça, Kürtçe, Zazaca, Lazca gibi farklı bölgelerdeki dilleri anadil olarak kullanan engelli öğrencilerin durum, tanı tespitleri ve bireyselleştirilmiş eğitim programları düzenlenirken yaşayabilecekleri dezavantajı ortadan kaldıracak ne gibi tedbirler alınmaktadır?

36- Eğitim fakültelerinin müfredatında, bütünleştirme eğitimi, öğrenme güçlüğü vb. farklı gelişen bireylere de kapsayıcı eğitim vermeye yarayacak içerikte dersler var mıdır?

37- Eğitim kurumlarında engellilik hakkında farkındalık çalışmaları yapılmış mıdır? Son beş yıl içinde, söz konusu çalışmaların kaç öğrencilere, kaç velilere, kaç okul idaresi görevlilerine yöneliktir?

38- Engellilik bilincini arttırmaya yönelik programlar kaç kez televizyonlarda yayınlanmıştır? Söz konusu yayınlar sosyal medyada da yer almış mıdır?

39- Devlet raporunun 187. paragrafında “kaynaştırma eğitim uygulamalarında karşılaşılan sorunlara çözüm bulma amacıyla çeşitli yayınlar hazırladığını, “Okullarımızda Neden, Nasıl, Niçin Kaynaştırma” başlıklı rehber kitap ve okul öncesi öğretmenleri için “Okul Öncesinde Özel Eğitim ve Kaynaştırma Rehberi” başlıklı bir kitap hazırlanarak MEB resmi web sitesinde yayınladığını” ifade etmektedir.

Yukarıda adı geçen kitaplar kaç öğretmene, öğrenciye ve veliye dağıtılmıştır? Bunların yaygınlaştırılması için hangi çalışmalar yapılmıştır? Bu kitapları web sitesinden kaç kişi okumuştur?

40- Ağır engelli gurubunda bulunan engelli öğrenciler için eğitim kurumlarında herhangi bir tedbir bulunmakta mıdır? Bu kapsamda okullarda sağlık odaları ve sağlık personeli bulunmakta mıdır? Varsa bunların sayıları nedir?

41- MEB istatistikleri incelendiğinde; engelli öğrenci sayılarında, ikinci kademedan üçüncü kademeye ve ardından yüksekokullara geçiş aşamasındaki öğrenci sayılarında çok keskin düşüşler gerçekleştiği görülmektedir. Bu düşüşün nedenlerine ilişkin araştırma yapılmış mıdır? Yine bu düşüşlerle ilgili ne gibi tedbir alınması planlanmaktadır?

42- Merkezi sınavlarda (örneğin ikinci kademedan üçüncü kademeye) herkese aynı tip soru sorulmaktadır. Hâlbuki otizmli, öğrenme güçlüğü çeken, hiperaktif, işitme engelli vb. öğrencilerin uzun paragraf sorularında sorun yaşadığı ve yaşayacağı çok açıktır. Bu konuda hangi tedbirlerin alınması düşünülmektedir?

43- Devlet raporunun 51. paragrafında belirtilen Çocuk Haklarına İlişkin Strateji Belgesi ve Eylem Planı (2013-2017) hazırlanırken hangi STK'lar hangi kriterlere göre seçilmiştir? Çocuklar ve çocuk hakları üzerine çalışan STK'lar sürece dahil edilmiş midir? Bunun yanında politika oluşturulurken engelli çocuklar ya da bu alanda çalışan STK'lar süreçlere nasıl dahil edilmektedir?